

Infància i pobresa

ESCRITS PER DEBATRE, OPINAR I ACTUAR

QUÈ HAURIEN DE TENIR EN COMPTE
TOTES LES RESPOSTES

Palau Macaya

Obra Social "la Caixa"

QUÈ HAURIEN DE TENIR EN COMPTE TOTES LES RESPOSTES

1 Criteris de compliment obligat	4
2 Revisem-ne dos exemples	5
3 La pobresa no canvia les regles	6
4 El que aporten les respostes	8

Aquest text no descriu les respostes que necessita la infància per no ser víctima de la pobresa adulta. A tots els textos del projecte es poden trobar formes concretes, mesures per donar-hi resposta. A més, al text *De les respostes per fer justícia a les respostes per garantir la infància* hem ordenat gràficament com situar cadascuna de les actuacions, on ubicar aquelles de les quals parlen els textos, les que són estructurals i les que no són més que una petita part d'allò que cal fer.

Aquest text, en concret, del que parla és d'algunes característiques que haurien de reunir totes les respostes quan són definides des de la realitat dels infants i els adolescents. És el revés del text *Les respostes poden fer més mal*. Descriu la lògica de fons que han de considerar les atencions a la infància per esdevenir útils i positives.

De fet, bona part d'aquest criteris en positiu poden ser deduïts en acabar la lectura de tots i cadascú dels documents que ha generat el projecte. Si llegim el text *Jo vull ser una bona mare* deduirem que cap resposta no té dret a inhabilitar els adults que necessita un infant. En acabar la lectura sobre *els primers anys de vida*, és fàcil pensar que cal ajudar prioritàriament en els moments vitals en què la pobresa ho pot condicionar tot. Si escoltem com l'infant vol "ser normal" conclourem que la majoria dels recursos per atendre l'empobriment de la infància no poden ser específics, no es poden basar en diagnòstics previs. En *parlar de l'escola* hem destacat com les respostes han d'estar ubicades allà on estan tots els infants i tots poden viure amb normalitat que uns i altres necessiten ajudes diverses. Etcètera. De cada text es dedueixen formes positives d'actuar i formes d'atenció que cal evitar.

1 Criteris de compliment obligat

Les respostes a les necessitats de la infància en tant que infància i, de manera especial, quan la pobresa adulta crea precarietats i dificultats, haurien d'intentar respectar sempre quatre criteris, sense prescindir-ne de cap i cercant un equilibri entre ells no gens fàcil de mantenir:

1 La universalitat. Respostes pensades i planificades per a tota la infància d'un territori, amb voluntat que serveixin per a tothom, tot i que les formes d'ús d'uns infants o uns altres puguin ser diferents, tenir intensitats d'atenció desiguals. Moltes vegades la universalitat no s'aplica, es diu, perquè no es tenen recursos per a tothom. Però sovint amaga un problema de creativitat i investigació per trobar fórmules que posin per davant el dret de tot infant a no ser significat com a desigualment diferent. Un exemple: donar entrepans en un institut a alumnes que no han menjat a casa segur que és una font de dificultats; inventar-se un programa de bona alimentació (amb l'accés als aliments corresponents) per a tota una classe educa tothom en salut, és una activitat que pot gestionar l'escola i pot fer que tots els adolescents, també els empobrits, hi estiguin implicats (amb independència de com han sortit d'alimentats de casa).

2 La discriminació en positiu. Quan s'aplica la universalitat no resulta fàcil fer que qui menys té rebi més i es pugui situar en una situació similar a la dels seus companys. Més enllà de les dificultats legals i administratives per fixar criteris de prioritat, l'atenció, la resposta, ha d'intentar tenir dues característiques: d'una banda, ser atractiva per a qualsevol infant; de l'altra, trobar els arguments en perspectiva d'infància, de manera que es pugui explicar als seus iguals la frase "aquest company teu, ara, ho necessita més que tu". Requereix poder explicar la diversitat de necessitats sense recórrer al fet de tenir menys o més. Pensant en aquest tipus de criteri es va escriure el document *Paraules d'adult i relats d'infant*. A l'escola, per

CRITERIS PER PENSAR UN RECURS D'INFÀNCIA

Universalitat. Respostes pensades i planificades per a tota la infància d'un territori.

Discriminació en positiu. Que qui menys té rebi més.

Garantia d'accés. Facilitar l'accés de qui més complicat ho té.

Com a resposta a un dret de l'infant. Serveis d'infància, actuacions per fer possible la infància.

exemple, hi ha d'haver un relat sobre la pobresa compartit també pels nois i les noies que no tenen famílies monetàriament pobres.

3 Garantia d'accés. Quan hem parlat de les oportunitats ens hem referit a la teoria de l'aparador. Una proposta d'atenció basada en la idea d'oferir, formalment per a tothom, un aparador d'oportunitats oblidant que tothom no té el mateix coneixement de la seva existència, moltes persones tenen dificultats per accedir i moltes altres no tenen la "targeta" (diners, coneixement, cultura d'ús, etc.) amb el "saldo" suficient per poder obtenir-les. Hem repetit contínuament que les respostes (les atencions, les prestacions, els serveis de suport) han de tenir la menor quantitat possible de procediments previs i que sempre cal pensar en els "ponts", en les "passarel·les" per facilitar l'accés de qui més complicat ho té.

4 Propostes com a resposta a un dret de l'infant. Totes les respostes, també les aportacions monetàries a la família o els suports educatius als seus adults, s'han de poder definir com a "serveis d'infància", actuacions per fer possible la infància que, amb determinats criteris, administren els adults per fer possible que els seus infants tinguin infància, garanteixin els seus drets.

2 Revisem-ne dos exemples

Si, entre les respostes de què parlen els diferents documents, prenem com a exemple la prestació econòmica per fills a càrrec (o la prestació per criança), es tracta d'una prestació universal. Pot ser matisada i decidir que la universalitat tingui un sostre d'ingressos familiars discriminant en positiu unes franges de recursos. Es pot definir amb procediments de fàcil accés. Finalment, podria ser etiquetada com a aportació econòmica derivada dels drets del ciutadà infant. No es tracta de prestacions per ser un infant pobre, sinó d'aportacions econòmiques,

associades a la seva condició infantil, per garantir que no se'n veu compromès el desenvolupament.

Si consideréssim un servei de “suport familiar” (del qual també hem parlat), no caldria que tingués cap adjectiu darrere (“famílies amb...”), ja que està pensat per a qualsevol família que viu un moment de dubte, dificultat o crisi que pugui afectar els seus infants, que busca orientació, suport o ajuda. L'accés hauria de ser flexible, no requerir identificació prèvia amb cap problema. Tindria previst com l'han de fer servir amb normalitat, com aconseguen que els professionals que acompanyen famílies en dificultat tinguin facilitat flexible d'accés, com poden fer de pont. En la seva proposta d'atenció familiar sempre es pensa en el lloc que ocupen els infants i en les formes de considerar les seves perspectives.

3 La pobresa no canvia les regles

Malgrat que siguin les situacions de pobresa les que ens fan reaccionar, no es pot oblidar que estem planificant com seguir ocupant-nos de la infància i l'adolescència, en una nova o permanent realitat. La realitat de la pobresa, però, no permet oblidar algunes regles bàsiques:

- a** L'atenció individual no és possible sense el treball col·lectiu. Tota atenció és singular i personalitzada, però sempre dins i amb relació a grups, que fan pertànyer o que exclouen.
- b** Tota reacció crítica, tota atenció en la immediatesa, ha d'estar inscrita (seguir els seus criteris) en respostes a mitjà i llarg termini. En diferents textos hi hem insistit: la intervenció crítica no es pot saltar els principis bàsics de la intervenció normalitzada.
- c** Les reaccions puntuals no poden deixar de banda com reaccionar, com planificar actuacions per no seguir fent mal empobrint les seves vides,

PER RECORDAR:

No val qualsevol atenció, no és acceptable qualsevol resposta. La intervenció crítica no es pot saltar els principis bàsics de la intervenció normalitzada. No es pot fer un pla específic de pobresa si no hi ha un pla d'infància. Sempre es tracta de la infància i el seu “barri”...

per preveure com es poden garantir les condicions de desenvolupament adequades.

d Els recursos, els serveis que s'ocupen de la infància, no poden prescindir de la qualitat. La saturació, la discontinuïtat, la manca de professionalitat, l'absència de rigor, etc., **tenen costos en vides en construcció**. No s'hi val qualsevol atenció, no és acceptable qualsevol resposta.

e No es pot fer un pla específic de pobresa si no hi ha un pla d'infància. Planificar com s'atén la pobresa vol dir descobrir què estem deixant de fer amb els infants per culpa de l'empobriment (o descobrir el que no estàvem fent tampoc abans i que la pobresa ens ha fet descobrir com a determinant).

f No es pot fer un pla específic de pobresa sense descobrir de quina manera està afectant cadascun dels contextos vitals dels infants (què està passant a l'escola i com modifiquem les formes d'acompanyament a l'escolarització que fins ara fèiem; què passa amb les potencialitats familiars i com modifiquem el sistema de suports; què passa amb..., i com modifiquem la part del sistema corresponent que se suposa que s'estava ocupant de la infància abans de la pobresa).

g Amb la infància no és renunciable el treball amb la comunitat. Sempre es tracta de la infància i el seu "barri". Els infants són de les institucions, de les entitats, dels serveis, dels professionals que estan al seu costat. Tots treballen, se suposa, amb lògica de comunitat, de territori.

Sovint la pobresa fa saltar tots els criteris pels aires. Els professionals es veuen avocats a treballar amb una lògica d'individus, fer passar les persones per diversitat de "diagnòstics" previs, aplicar tractaments, gestionar prestacions, obligar a "portar-se bé"... Queda poc espai per garantir drets, facilitar l'accés a recursos i serveis pensats per a tothom, oberts a tota situació de dificultat o malestar.

Sovint queda poc espai per garantir drets, facilitar l'accés a recursos i serveis pensats per a tothom, oberts a tota situació de dificultat o malestar.

4 El que aporten les respostes

Les respostes tenen a veure amb com resoldre l'atenció a les seves necessitats, ara exposades a tota mena de mancances, com s'evita la desaparició d'oportunitats, com es compensa tot allò que necessiten per ser infants i ha desaparegut del seu entorn. Juntament amb l'aportació de recursos, les respostes construeixen espais per ser infants, ofereixen activitats, faciliten presències adultes positives, estimulen la permanència de relacions i les experiències de pertinença.

Però totes les propostes han de cercar un element normalitzador i integrador. Han d'estar relacionades amb un context que infants i adults puguin viure com a normalitzador (a això ens hem referit de manera singular quan parlem de l'escola); integrades en recursos de lògica universal (una casa de família, un espai de joc, un casal d'infants, un casal de joves, etc.). Les famílies no van a un espai familiar a aprendre a ser pares sinó a practicar-ho amb altres pares i infants. En un taller escolar de deures per a pares van a escola junts per descobrir com ser d'ajuda, perquè el fill se senti cofoi de tenir al costat una mare que descobreix com aprèn. Potser no sopen a casa, però hi ha altres mares que fan sentir l'espai infantil amb "berenar" com casa seva.

Totes les respostes no tan sols s'han de pensar i aplicar amb ulls d'infant, descobrint primer com veuen la realitat, també s'han de fer interrogant-nos, descobrint i valorant com se sent l'infant i l'adolescent amb les nostres atencions. L'avaluació principal que hem de fer de les respostes no és si hem aconseguit els objectius previstos sinó quins altres efectes no previstos hem provocat, què esperava l'infant atès, com viu la nostra intervenció, com el fa sentir-se.

Juntament amb l'aportació de recursos, les respostes construeixen espais per ser infants, ofereixen activitats, faciliten presències adultes positives, estimulen la permanència de relacions i les experiències de pertinença.

Totes les propostes han d'estar relacionades amb un context que infants i adults puguin viure com a normalitzador.

Com a resum:

Una resposta no val si estigmatitza (fa sentir-se un infant definit per la condició de pobre); no val si destrueix la dignitat (ha de deixar de sentir-se persona com tothom per rebre ajuda); no val si estranya, si fa sentir-se un estrany entre els iguals (no és tractat com un infant més); no val si està condicionada pel procediment (l'infant descobreix que per ser ajudat els seus adults han de seguir multiplicitat de tràmits estranys).

El projecte **Reflexions: La pobresa amb ulls d'infant** és una iniciativa del Palau Macaya i CaixaProinfància

Organització: Palau Macaya

Direcció científica: Jaume Funes

Redacció: Jaume Funes a partir de les reflexions i debats dels seminaris "La pobresa amb ulls d'infant", coordinats per **Anna-Bel Carbonell, Marta Comas, Josep Torrico i Jordi Bernabeu**, que també han fet les seves aportacions a les redaccions finals.

Aquests agrupen temàticament i de manera lliure idees aportades per una seixantena de professionals, al llarg de vint-i-cinc trobades de debat. Igualment resumeixen idees de les recerques i informes sobre pobresa infantil apareguts en els últims dos anys.